

Vairākau- Paruru COVID-19

Ea'a au ka pātia'ia ei?

Ko te tumu ma'ata o te pātia'anga ki te vairākau, koia 'oki 'ei pāruru 'iā koe mei te maki COVID-19, ē te tauturu 'i te 'akaiti 'i te toto'a'anga ki tō'ou kōpū tangata ē te matakeinanga.

E tūtaki āinei tēta'i ki te vairākau?

Kāre. Kāre e tūtaki nō te vairākau pāruru COVID-19. Tūtaki-kore te reira ki te katoatoa ē tēta'i 'ua atu i Nū Tirēni.

Ka anoano'ia āinei au kia pātia'ia ki te vairākau pāruru?

Ka riro te vairākau 'i te 'ōronga atu i tēta'i pāruru'anga 'i runga ake nō'ou ē tō'ou kōpū tangata mei te maki COVID-19 mai, ē tē 'akamāro'iro'i nei mātou iā koe kia 'aere kia pātia me 'ōronga'ia mai te reira kiā koe. 'Inārā, kāre e 'akaue 'ia nei kia rave koe.

Ko'ai tē kā 'akatika'ia kia pātia'ia ki te vairākau?

Te tu'era nei te vairākau 'i teia tuātau ki te katoatoa rava, e no'o nei ki Nū Tirēni, mei te ta'i nga'uru mā ono mata'iti ē aere atu ki runga.

Kāre e mei te mea ē, e au tākinokino tā te vairākau ka rave ki te au tamariki ē te au mōpū; māri rā, nō te mea, kāre te vairākau 'i tāmata'ia ana ki runga 'i te aronga 'i raro ake 'i te ta'i nga'uru mā ono mata'iti 'i roto 'i te au vāito'anga pakari meitaki (safety trials) tei rave'ia mai ana.

Ko te aronga tei raro ake tō rātou mata'iti 'i te ta'i nga'uru mā ono, e ngatā rātou e tū'ia ai ē te COVID-19, nō reira, te 'ākara matatio 'ua nei mātou ki te katoatoa'anga o te aronga mama'ata.

Me 'e tangata 'anga'anga au 'i kō 'i te au kena me kore e tangata 'anga'anga MIQ, ka rauka āinei 'i tōku ngutu'are tangata kātoatoa te vairākau pātia pāroru?

'Āe. Te tu'era nei te vairākau 'i teia tuātau kī tēta'i 'ua atu, ē no'o nei 'i roto 'i tō'ou ngutu'are ē ta'i nga'uru mā ono mata'iti, 'aere atu ki runga. E pērā katoa, mē 'e no'o putuputu ana koe me kore, tēta'i mema o tō'ou ngutu'are tangata ki kō 'i tēta'i ngutu'are tangata kē atu, ka anoano'ia kōrua kia komakoma ma te 'uri'uri kāpiti nō runga 'i te au tu'anga pātia'anga pāroru, kia rauka te pāroru'anga nō te kātoatoa.

Ka rava ua ai nei ē, ta'i 'ua vairākau-pāroru COVID-19 nōatu ē, 'e ma'ata te tūkētūkē 'i te au vairākau-pāroru, tā tātou e kite nei?

Tē ākarakara nei te tu'anga o te Maraie Ora 'i te au tu'anga 'akairo, nō tēta'i au pātireia, nō runga 'i te au 'akaū'anga tā te au mākave 'ou kā rave ki runga 'i te pu'apinga o te vairākau-pāroru. Kua 'akāri mai tēta'i au kamupani ē, kā rave pa'a rātou 'i tēta'i au tau'anga ki te vairākau-pāroru, 'ei 'akapāpū ē, ka 'anga'anga meitaki rātou - kua 'āiteite teia ki te au tau'anga tei rave'ia ki te vairākau-pāroru purū (influenza).

E meitaki āinei te tūranga o te vairākau-pāroru?

Kāre te vairākau pāroru COVID-19 e tā'anga'anga'ia kī Nū Tirēni nei māri rā kia pāpū, ē kia oti rava te reira 'i te 'ākarakara'ia ē te 'akatika'ia e Medsafe. Ko Medsafe te putuputu'anga tūranga teitei rava atu nō te au vairākau 'i Nū Tirēni nei. Nā rātou e rave ana 'i te au vāito'anga 'i te au vairākau pāroru kātoatoa, 'ei 'akapāpū ē, kua taeria tōna tūranga meitaki ē te pu'apinga ki te tūranga 'akateretere'anga o te pātireia ē te au pātireia o teiane ai.

Ka nā roto kātoatoa te au vairākau-pāroru COVID-19 'i tēta'i 'ākarakara'anga matatio ē te vāito'anga pakari ei 'akapāpū ē, kua taeria'ia te tūranga meitaki ē te teitei. Ka rauka ua mai rāi 'ia mātou te au tu'anga 'akairo mei roto mai 'i te au kimikimi'anga (clinical trials), ka riro te reira 'i te tauturu 'ia mātou 'i te 'ākarakara 'i te meitaki ē te tūranga pu'apinga o te vairākau pāroru, mei te 'akamata'anga mai ē tae 'ua atu ki te tuātau e tā'anga'anga'ia ai te reira.

Ea'a te au manatā ō te vairākau-pāruru?

Te au manatā kē atu te tāmanako'ia nei e, ka tupu 'i te vairākau pāruru COVID-19:

- Ko te mamae 'i te ngā'i tei pātia'ia
- te mamae katu
- te mānga ro'iro'i, me kore ra, 'āpikēpikē

E tupu putuputu ana rāi teia au 'akairo, 'i te ma'ata'anga ō te taime, ka marū 'ua, kāre e roa, e kāre teia e tātū iā koe nō te rua ō te pātia'anga, me kore ra, 'i te rave 'i tā'au 'i mātau. Ka anoano'ia koe kia tiaki ē 20 miniti, 'i muri ake 'i tō'ou pātia'ia'anga, kia 'ākara te aronga rapakau nō tēta'i mea taukore. Kua terēni'ia meitaki 'ia tō mātou aronga pātia, 'i te 'ākono 'i tēta'i 'ua atu au manatā tē kā tupu.

Ka 'akatu'anga'ia āinei te vairākau pāruru ki te au 'ōire 'i va'o rava?

'Āe. Ka 'akatu'anga'ia te vairākau pāruru ki te au matakeinanga katoatoa 'i Aotearoa Nū Tirēni.

'E meitaki āinei te vairākau pāruru COVID-19 nō te au va'ine nui ē te 'āngai pēpē ki te ū māmā?

Mē 'e nui koe, mē kore ra, tē 'āngai pēpē ra koe ki tō'ou ū, komakoma atu ki tō'ou tangata pātia, taote, mē kore ra, ki tō'ou tangata 'aka'ānau.

Ka 'akapē'ea e rauka ei iāku te vairākau-pāruru COVID-19?

Ka 'ōronga 'ia te vairākau-pāruru COVID-19 nā roto 'i te pātia'anga ki roto 'i tō'ou rima.

Ka anoano'ia kia patia'ia koe e rua taime, e toru 'epetoma 'i muri ake 'i te pātia'ia'anga mua, te rua ō te pātia'ia'anga. 'Ei 'akapāpū e, tei iā koe te pāruru'anga pu'apinga rava atu, 'akapāpū kia pātia'ia koe ki ngā pātia'anga e rua. Mē kāre koe e tae ki tō'ou pātia'anga tei 'akapapa'ia, tātuātau viviki 'aka'ōu 'ia tēta'i.

Ka 'uri'ia āinei te au tuatua 'akakite ē te au 'apinga tauturu/'akaravarava ki roto 'i te au reo Patipika?

E au 'apinga tauturu/'akaravarava ē te au tuatua 'akakite takere tēta'i tei 'uri'ia ki roto 'i te au reo Patipika tei tuku'ia ki runga 'i te kupe roro uira ā te Marae Ora (Ministry of Health's website).

E tu'anga ainei tēta'i tei 'ākono'ia nō te 'ōronga'anga 'i te tauturu o te vairākau-pāruru ki te aronga pakari ō te Patipika 'i roto 'i te 'ōire? ('ākara'anga, 'i roto 'i te au putuputu'anga pure/'akamori'anga)

Kua pāpū 'ia mātou ē, 'e au tu'anga tēta'i tei 'akataka'ia kia rauka te tika'anga 'i roto 'i tō kōtou au 'ōire nō te pātia'anga vairākau-pāruru nō kōtou, ē pērā katoa te aronga pakari ō te Patipika.

Ka piri mai āinei te au putuputu'anga pure Patipika ē te au arataki ō te 'ōire ki roto 'i te tauturu'anga 'i te toto'a'anga 'i te karere ki te au matakeinanga Patipika?

E 'āriki pakari ma te 'akameremere 'ua ana rāi te Minitirī ō te 'Iti Tangata Patipika ē te Marae Ora 'i te turuturu ē te au akoako'anga nō kō mai 'i te au putuputu'anga pure ē te au arataki ō te au matakeinanga Patipika. Ka riro te Uipā'anga ā te au Pātireia Patipika na runga 'i te Ata 'Ue Veka (National Pacific Zoom Fono) ē, kō tēta'i rāvenga teia 'i te tā'okota'i mai 'i te au arataki kia piri ki roto 'i teia tu'anga. Ka rave'ia te au 'uipā'anga nā roto 'i te au 'ōire 'i Nū Tirēni nei, 'i roto 'i te au reo Patipika nō te mā'ata'anga ō te au tuatua 'akakite.

Nō tēta'i atu Turu ē te 'Akakitekite'anga

Ko'ai tāku ka rauka 'i te tuatua atu, nō tēta'i ma'ata'anga tuatua?

Nō tēta'i ma'ata'anga tuatua, ka rauka iā koe 'i te tāniuniu atu 'i te Healthline 'i runga 'i te nūmero terepōni 0800 358 5453. Ka rauka 'ua rāi iā koe 'i te tuatua ki tō'ou taote mē kore nēti.

Ka rauka tāku tuatua 'akakitekite'anga 'irinaki'ia ki'ea?

Ka rauka tā'au tuatua 'akakitekite'anga 'irinaki'ia mei runga mai 'i te kupe roro uira **www.covid19.govt.nz** ē te **www.health.govt.nz/covid-vaccine** mē kore komakoma atu ki tō'ou taote

E mea pu'apinga ma'ata te rauka'anga mai ō te au tuatua 'akakitekite'anga 'irinaki'ia. Matakite 'i te au tuatua 'akakitekite'anga tārevakē 'i runga 'i te au 'ātuitui'anga karere ā te katoatoa ē tēta'i au ngā'i kē atu. E tuku 'ua koe 'i te tuatua 'akakitekite'anga 'irinaki'ia ki tēta'i 'ua atu mei runga mai 'i te au 'ātuitui'anga karere 'irinaki'ia.